

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. 5 Tdo 324/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.324.2022.1

Číslo: 39/2022

Právní věta:

K naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku se vyžaduje aktivní přístup pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku. Ten je zpravidla vyloučen, pokud již pachatel nemá žádnou možnost disponovat s vlastním majetkem, jako je tomu např. v insolvenčním řízení. Odlišná situace je však v případě, že k vymožení pohledávek věřitelů pachatele byla ještě před zahájením trestního stíhání nebo v jeho průběhu vedena exekuční řízení, v jejichž rámci byly z majetku pachatele průběžně uspokojovány nároky věřitelů – správců povinných plateb. Zánik trestní odpovědnosti v důsledku účinné lítosti zde bude přicházet v úvahu zejména tehdy, jestliže pachatel poskytl potřebnou součinnost k vymáhání dlužných plateb nebo přispěl k dobrovolné úhradě některých z nich.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.06.2022

Spisová značka: 5 Tdo 324/2022

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby, Účinná lítost, Zánik trestnosti

Předpisy: § 241 tr. zákoníku
§ 242 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [3 Tdo 1074/2006](#), uveřejněné pod číslem 49/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. [8 Tdo 272/2012](#), uveřejněné pod číslem 29/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [5 Tdo 368/2008](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1349/2021](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. [3 Tdo 941/2021](#)

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 06. 09. 2005, sp. zn. [10 To 325/2005](#), uveřejněné pod číslem 27/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného R. F. proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2021, sp. zn. 4 To 354/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 6 T 83/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. 6 T 83/2020, byl obviněný R. F. podle § 226 písm. e) tr. ř. zproštěn obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích ohledně skutku, v němž byl spatřován přečin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku. Podstata žalovaného skutku spočívala v tom, že obviněný jako jediný jednatel a společník obchodní společnosti F. od března 2017 do srpna 2019 nesplnil zákonnou povinnost zaměstnavatele – obchodní společnosti F. odvést za jeho zaměstnance daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na zdravotní pojištění, a to přesto, že tyto povinné platby byly zaměstnancům obchodní společnosti F. strženy z jejich mezd a tato obchodní společnost měla k jejich úhradě dostatek prostředků, čímž na povinných odvodech vznikl celkový dluh ve výši 211 985 Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že trestnost tohoto činu zanikla v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku.

2. Proti citovanému rozsudku podala státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích v neprospěch obviněného R. F. odvolání, které Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 12. 10. 2021, sp. zn. 4 To 354/2021, zamítl jako nedůvodné podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

3. Nejvyšší státní zástupce podal dovolání v neprospěch obviněného R. F. proti tomuto usnesení odvolacího soudu a opřel ho o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 12. 2021 (dále jen „tr. ř.“). Nejvyšší soud podotýká, že ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. bylo s účinností od 1. 1. 2022 novelizováno zákonem č. 220/2021 Sb., jímž byl do výčtu dovolacích důvodů zařazen nový dovolací důvod pod písm. g) a dosavadní důvody pod písmeny g) až l) jsou nyní označeny jako písm. h) až m). Pro lepší srozumitelnost reprodukce námitek i vypořádání se s nimi bude v tomto usnesení zachováno označení dovolacích důvodů ve znění účinném do 31. 12. 2021 podle doby podání dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného R. F.

4. Úvodem nejvyšší státní zástupce připomněl obsah odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů, proti nimž směřuje jeho dovolání. Zejména zopakoval hlavní úvahy, jimiž soudy vysvětlily splnění podmínek pro užití ustanovení § 242 tr. zákoníku o účinné lítosti vztahující se výhradně k trestnému

činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Sám dovolatel poté obecně vyložil institut jak obecné účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku, tak zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku a stručně je porovnal. S odkazem na rozhodnutí uveřejněné pod č. [44/1972](#) Sb. rozh. tr. nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že pro naplnění účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nestačí jakákoli dodatečná úhrada neodvedených plateb, pojem „účinná lítost“ vylučuje, aby toto ustanovení dopadalo i na případy, u nichž dojde k uhrazení povinných plateb bez jakéhokoli přičinění pachatele nebo dokonce proti jeho vůli. K tomu dále dovolatel uvedl, že v posuzované věci byla podstatná část dlužných povinných plateb uhrazena v exekučním řízení, tj. v důsledku iniciativy státu, resp. správců povinných plateb. Na podporu svého tvrzení nejvyšší státní zástupce odkázal na usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [10 To 325/2005](#), uveřejněné pod č. 27/2006 Sb. rozh. tr., podle něhož nejsou splněny podmínky účinné lítosti ve smyslu § 147a tr. zák. (nyní § 242 tr. zákoníku) u těch dlužných částek, které byly zaplacený až prostřednictvím exekuce bez přičinění obviněného. Podle nejvyššího státního zástupce vycházel Nejvyšší soud ze stejného právního názoru i ve svých usneseních ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#), a ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#). Dovolatel si byl vědom skutečnosti, že kromě úhrady části dlužných částek v exekučním řízení obviněný R. F. uhradil některé platby sám, případně zajistil jejich zaplacení. Ani za těchto okolností však podle něj nebylo možné dovodit naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti, neboť k tomu by bylo nutné, aby obviněný sám uhradil všechny dlužné částky povinných plateb, ohledně nichž byla podána obžaloba. Nepříjatelným byl pro nejvyššího státního zástupce názor odvolacího soudu, který se domníval, že obviněný přispěl k úhradě dluhu tím, že nijak nemařil exekuční řízení a neodkláněl příjmy obchodní společnosti tak, aby nebyly poukazovány na účet postižený exekucí. Pokud by obviněný takto postupoval, dopouštěl by se podle nejvyššího státního zástupce trestné činnosti podle § 222 nebo § 337 odst. 3 tr. zákoníku, a přesvědčení odvolacího soudu by tedy bylo možné vyložit tak, že ke splnění podmínek účinné lítosti dostačovalo, že se obviněný nedopouštěl trestného jednání ve vztahu k probíhajícímu exekučnímu vymáhání dlužných plateb.

5. Protože tedy podle přesvědčení dovolatele k zániku trestnosti v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nemohlo dojít, v důsledku čehož byla rozhodnutí soudů nižších stupňů založena na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, závěrem svého podání Nejvyššímu soudu navrhl, aby podle § 265k odst. 1, 2 a § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadená rozhodnutí soudů obou stupňů, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal okresnímu soudu v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. Obviněný R. F. se k dovolání, které v jeho neprospěch podal nejvyšší státní zástupce, nevyjádřil.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

7. Nejvyšší soud zjistil, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání. Nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. h) a m) tr. ř.].

8. K výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že mohl být naplněn především tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazoval znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňoval znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném

hmotněprávním posouzení, které lze dovést pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Dovolání, které se opírá o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tedy určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů.

9. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ten mohl být naplněn ve dvou variantách, jimž je společné, že musí jít o případy, v nichž bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř. Podle první varianty tohoto dovolacího důvodu tak bylo rozhodnuto, aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí. Druhá varianta je určena k nápravě vady spočívající v tom, že v řízení předcházejícím rozhodnutí soudu druhého stupně byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., přesto soud rozhodl o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku. Nejvyšší státní zástupce uplatnil druhou z uvedených variant, neboť podle jeho názoru napadeným usnesením odvolacího soudu bylo zamítnuto odvolání státní zástupkyně proti rozsudku soudu prvního stupně, který trpí vadou odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

b) K dovolacím námitkám

10. S poukazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. dovolatel vytkl soudům obou stupňů nesprávné právní posouzení naplnění podmínek pro užití institutu zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku. Ačkoli jde o právně relevantní argumentaci, která vytyká nesprávné použití hmotného práva, Nejvyšší soud ji neshledal důvodnou a naopak se ztotožnil s právním názorem soudů prvního a druhého stupně, že trestní odpovědnost obviněného R. F. za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku zanikla v důsledku účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku.

11. Trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který ve větším rozsahu nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění. Podle § 242 tr. zákoníku však trestní odpovědnost za uvedený trestný čin zaniká, jestliže pachatel dodatečně splnil svou povinnost dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek. Obecně představuje účinná lítost jednu z okolností způsobujících zánik trestní odpovědnosti a spočívá v tom, že pachatel dokonatého trestného činu svou vlastní aktivní činností dobrovolně zamezí nebo napraví škodlivý následek trestného činu, na který se účinná lítost vztahuje. Smyslem účinné lítosti je především motivovat pachatele slibem beztrestnosti k tomu, aby zamezil nebo napravil škodlivý následek spáchaného trestného činu. To se projevuje také v ustanovení § 242 tr. zákoníku, kde je upravena zvláštní účinná lítost, jež je ve vztahu speciality k obecné účinné lítosti upravené v § 33 tr. zákoníku. Zatímco institut účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku klade důraz na dobrovolnost kroků pachatele směřujících k odstranění již způsobeného škodlivého následku nebo zabránění hrozícího škodlivého následku, zvláštní případy účinné lítosti zakotvené v § 242, § 197, § 248a, § 312b a § 362 tr. zákoníku se soustřeďují na zabránění hrozícím škodlivým následkům a na jejich reparaci. Konkrétně u účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku má zájem na reparaci, tedy na dodatečném odvedení příslušných povinných plateb, přednost před trestním postihem pachatele. Pro naplnění podmínek této účinné lítosti je nutné, aby trestný čin podle § 241 tr. zákoníku byl dokonán, pachatel tohoto trestného činu dodatečně splnil veškerou zákonnou povinnost odvést za jiného jemu sražené příslušné povinné platby, které se vztahují k období vymezenému žalovaným skutkem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [5 Tdo 368/2008](#), uveřejněné pod č. T 1090. v sešitě 45 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008), a to i případně dodatečně sražené platby nebo dodatečně předepsané doplatky a také

prominuté a promlčené platby vztahující se opět k žalovanému období. K zániku trestní odpovědnosti pachatele ve smyslu § 242 tr. zákoníku se však nevyžaduje, aby byly uhrazeny eventuální sankce za dlužné částky (pokuty, penále, úroky z prodlení, přírážky), a ani není významné, jestli jsou odvedeny povinné platby sražené v období, které předcházelo či následovalo po období, které je předmětem trestního stíhání. O účinnou lítost podle § 242 tr. zákoníku půjde i tehdy, jestliže pachatel sám nezaplatí povinnou platbu, ale svou vlastní aktivní činností zařídí, že za něho byly platby uhrazeny jinou osobou. Dále zákon vyžaduje, aby veškeré dlužné platby za období vymezené v žalovaném skutku byly uhrazeny do chvíle, než soud prvního stupně započne vyhlašovat rozsudek, resp. vydá trestní příkaz. Je však možné, aby se tak stalo i po podání odporu proti trestnímu příkazu, a to do doby, než soud prvního stupně počne vyhlašovat rozsudek, případně si lze představit i situaci, kdy je účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku naplněna i poté, co byl odvolacím soudem zrušen rozsudek soudu prvního stupně, následně došlo k odvedení sražené daně nebo částek pojistného dříve, než soud prvního stupně přistoupil k vyhlášení nového rozsudku (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. [54/1971](#) Sb. rozh. tr.). Na rozdíl od obecné účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku není u účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku kladen důraz na dobrovolnost; pachatel trestného činu podle § 241 tr. zákoníku může odvést dodatečně dlužné platby až pod tlakem zahájeného a již probíhajícího trestního stíhání. Autor příslušné části jednoho z níže citovaných komentářů k trestnímu zákoníku (Alexander Sotolář) přímo tvrdí, že účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku vůbec nevyžaduje dobrovolnost (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2458 až 2461; a DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 1721 až 1725).

12. Ustálená soudní praxe v otázce naplnění podmínek účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku konstantně zdůrazňuje aktivní přístup pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Ten je z logiky věci vyloučen, pokud již pachatel nemá žádnou možnost disponovat s vlastním majetkem, jako je tomu např. v konkursním, resp. v insolvenčním řízení (viz shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [5 Tdo 368/2008](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1349/2021](#)). Odlišná situace však nastává v případě, že k vymožení pohledávek věřitelů pachatele byla ještě před zahájením trestního stíhání vedena exekuční řízení, v jejichž rámci byly z majetku pachatele trestného činu podle § 241 tr. zákoníku průběžně uspokojovány nároky věřitelů – správců povinných plateb. Tehdy je nezbytné individuálně posuzovat konkrétní postoj pachatele, zda vedle probíhajícího nebo již skončeného vykonávacího řízení k vymožení některých dlužných částek vymezených v žalovaném skutku činí aktivní kroky, a to kdykoli v době před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně, za účelem úhrady ostatních dlužných povinných plateb či nikoli, a také, zda se k exekučnímu řízení staví smířlivě, nijak ho nemaří nebo dokonce sám přispívá ke splnění dluhů ještě dobrovolnými platbami nad rámec stanovených srážek. Nejvyšší státní zástupce odkázal v dovolání na rozhodnutí uveřejněné pod č. [27/2006](#) Sb. rozh. tr., dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#), o něž opřel svůj názor, že v rozsahu povinných plateb, jež byly uhrazeny v exekučním řízení, nelze považovat podmínky účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku za splněné, což nemohla zvrátit ani skutečnost, že v posuzované věci zajistil úhradu části dlužných částek sám obviněný R. F. S tímto výkladem dovolatele se však Nejvyšší soud neztotožnil, jak již bylo naznačeno, naopak považuje za správný přístup k použití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku ve vztahu k obviněnému R. F., který zvolily soudy prvního i druhého stupně.

13. Ani citovaná soudní rozhodnutí nevyznívají striktně v tom smyslu, že je vyloučeno, aby nebylo možno využít institutu účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku při posuzování podmínek jejího naplnění ve vztahu k jakékoli exekučně vymožené dlužné částce na daních či jiných povinných platbách označených v § 241 odst. 1 tr. zákoníku. Krajský soud v Hradci Králové ve svém usnesení uveřejněném pod č. [27/2006](#) Sb. rozh. tr. doslova uvedl: „V zásadě je možné souhlasit se závěry

okresního soudu, že pokud byly dlužné částky za uvedené neuhrazené povinné platby zaplacený až prostřednictvím exekuce bez přičinění obžalovaného, nebudou v této části podmínky účinné lítosti splněny ... Bude však namísto zprávou exekutora prokazovat, jaký byl přístup obžalovaného k exekuci, protože míra jeho vstřícnosti by rovněž mohla mít vliv na stupeň společenské nebezpečnosti obviněného.“. Z ostatních hledisek nelze okolnosti zmíněné v trestní věci, kterou se v odvolacím řízení zabýval Krajský soud v Hradci Králové, porovnat s trestní věcí obviněného R. F., protože Krajský soud v Hradci Králové věc vracel soudu prvního stupně s četnými podněty k doplnění skutkových zjištění charakterizujících žalovanou trestnou činnost. Závěry v trestní věci, kterou řešil senát trestního kolegia Nejvyššího soudu pod sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#), nedopadají na nyní posuzovanou věc obviněného R. F. vůbec, protože skutkově jde o zcela odlišnou situaci. Na rozdíl od obviněného R. F. byl obviněný, jehož dovolání projednával jiný senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ve výše označené věci, ohledně splácení dlužných povinných plateb zcela pasivní, tyto odvody byly uhrazeny výhradně ve vykonávacím řízení, obviněný neprojevil ani náznakem snahu hradit něco z vlastní iniciativy a podobně pasivní přístup zaujal také při řízení obchodní společnosti, která byla po dobu 8 let ve ztrátě, což obviněný ponechal bez povšimnutí, nepřistoupil k úsporným opatřením, jimiž by se snažil zvrátit nepříznivé hospodářské výsledky podnikatelského subjektu, v němž vykonával funkci jednatele, což samozřejmě také přispělo k nedostatku prostředků na úhradu běžných i dlužných povinných plateb. Rovněž v trestní věci řešené Nejvyšším soudem pod sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#) jsou patrné zjevné pochybnosti o vážné a skutečné vůli obviněného splatit všechny dluhy na povinných platbách obchodní společnosti, která dlouhodobě dlužila oprávněným příjemcům plateb od listopadu 2009 do listopadu 2015, neboť i v dovolání vytýkal soudu prvního stupně, že nevyhověl jeho požadavku náležitě zjistit přesnou výši dlužných částek, ačkoli tyto informace si měl právě obviněný sám aktivně zjistit u svých věřitelů, resp. u věřitelů obchodní společnosti, jejímž byl jednatelem a osobou odpovědnou za plnění zákonné povinnosti odvést za zaměstnance sražené povinné platby, a dohodnout se, případně se pokusit o dohodu s nimi na způsobu jejich úhrady. Nejvyšší soud v citované trestní věci uzavřel, že obviněný byl zcela pasivní, částečné úhrady povinných plateb probíhaly v letech 2016 až 2018 výlučně na podkladě vymáhacího řízení, obviněný byl obeznámen s aktuální výší dluhů z výsledků znaleckého zkoumání ještě před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně, čímž mu bylo umožněno „... dodatečně uhradit dlužnou částku, a naplnit tak podmínky pro užití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku“. Ani v tomto případě tedy obviněný sám nezaplatil dluhy na povinných platbách, neprojevil žádnou snahu o dodatečné splnění jemu uložených povinností, proto se marně dovolával využití ustanovení o zvláštní účinné lítosti.

14. Jak je zřejmé ze shora stručně vyložených úvah soudní praxe, nelze shledat ani v jedné z citovaných trestních věcí totožné, nebo alespoň srovnatelné skutkové okolnosti, jaké byly zjištěny v trestní věci obviněného R. F. Z obsahu trestního spisu ve shodě s odůvodněním rozhodnutí obou soudů zřetelně vyplývá nepochybná snaha obviněného R. F. hradit průběžně povinné odvody (viz např. výpověď Mgr. J. Z., opatrovnice obviněné právnické osoby F., nebo svědeckou výpověď I. W., která u hlavního líčení potvrdila, že v momentě, kdy byly v obchodní společnosti dostupné nějaké finanční prostředky, obviněný osobně navštívil správce povinných odvodů a platil dlužné platby, čemuž odpovídá například i písemné sdělení Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, potvrzující uhrazení dlužného pojistného od ledna do července roku 2019 na pokladně jedné z poboček Všeobecné zdravotní pojišťovny). Obviněný R. F. zastupující obchodní společnost F. vyvíjel průběžně snahu splácet dluhy této obchodní společnosti z nadbytku finančních prostředků ještě nad rámec probíhajících vykonávacích řízení k vymožení dlužného plnění oprávněných subjektů. O jeho aktivním přístupu k plnění těchto povinností vypovídá například tabulka v trestním spise dokládající průběžné splácení jak dobrovolnými splátkami, tak ve vykonávacím řízení. Usuzovat na odhodlání obviněného vyrovnat v maximální míře dluhy obchodní společnosti F. lze také ze skutečnosti, že některá probíhající exekuční řízení byla zastavena z důvodu úhrady vymáhaného nedoplatku povinnou obchodní společností F. Výkon podnikatelské činnosti obchodní společnosti F. nebyl pod

vedením obviněného přerušeno nebo zastaveno, naopak podnikání bylo provozováno kontinuálně se záměrem dosahovat podnikatelského zisku a použít jej následně pro realizaci práv věřitelů této obchodní společnosti na plnění, např. formou příkázání pohledávky z účtu. Pokud obchodní společnost F. měla k dispozici volné peněžní prostředky, obviněný je použil na mimořádnou úhradu (oproti pravidelnému odepsání peněžních prostředků dlužníka z jeho účtu) alespoň části dlužných povinných plateb. V případě, že obchodní společnost nedisponovala peněžními prostředky na jejich úhradu, z obchodní činnosti byly na jejich účtech ponechány alespoň částky nezbytně nutné k vymožení příslušného plnění v exekučním řízení. Není tedy pochyb o aktivitě obviněného k dodatečnému splnění nároků oprávněných subjektů vzniklých v souvislosti se zákonnými odvody za zaměstnance, jež byla obviněným vyvíjena souběžně vedle probíhajících exekučních řízení.

15. Z časového hlediska byl obviněný R. F. poučen o možnosti zániku trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku v rámci usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 3. 2020, které mu bylo doručeno dne 2. 5. 2020. Již před zahájením trestního stíhání a uvedeným poučením obviněného byl v rámci výkonu rozhodnutí plně uhrazen dluh za žalované období vůči České republice zastoupené Okresní správou sociálního zabezpečení v Českých Budějovicích, stejným způsobem byl zaplacen také dluh vůči České republice zastoupené Finančním úřadem pro Jihočeský kraj, rovněž před zahájením trestního stíhání obviněný sám aktivně uhradil všechny dlužné částky dalšímu věřiteli - Všeobecné zdravotní pojišťovně, částečně potom před zahájením trestního stíhání obviněný aktivně sám uhradil dlužné platby Vojenské zdravotní pojišťovně za období od ledna 2018 do prosince 2018, přičemž zbytek dluhu za období od ledna 2019 do srpna 2019 byl uhrazen exekučně dne 3. 9. 2020, tedy po zahájení trestního stíhání. Dluh vůči Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra byl částečně uhrazen ve vykonávacím řízení před zahájením trestního stíhání, zbytek obviněný zaplatil sám aktivně v průběhu odročovaného hlavního líčení, podobně jako celý dluh vůči České průmyslové zdravotní pojišťovně. Z uvedených skutečností je patrné, že obviněný, aniž by byl pod tlakem zahájeného trestního stíhání a aniž by byl poučen o možnosti zbavit se trestní odpovědnosti, již aktivně jednal ve věci splácení dluhů na povinných odvodech, k nimž byla obchodní společnost F. ze zákona zavázána. Byť by bylo žádoucí, aby věřitelé nemuseli vynakládat úsilí na vymáhání svých pohledávek, nelze v trestním řízení klást obviněnému neúměrně k tíži, že část plateb byla uhrazena ve vykonávacím řízení ještě před zahájením trestního stíhání, neboť v té době si obviněný nemusel ještě ani uvědomovat, jak významné pro jeho trestní odpovědnost je, aby se aktivně snažil hradit dluhy sám. Ostatně zvláštní účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku právě předpokládá, že pachatel trestného činu podle § 241 tr. zákoníku začne hradit dlužné částky pod nátlakem z negativních následků, jež pro něj může mít trestní stíhání. Přesto však v určitém rozsahu na základě vlastní iniciativy obviněného byly některé povinné platby zaplacené, aniž by byl upozorněn na možné trestněprávní důsledky. Následně po zahájení trestního stíhání a řádném poučení obviněného mj. o možnosti využít institut zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku bylo plněno třem ze šesti věřitelů, a to Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra a České průmyslové pojišťovně samotným obviněným a Vojenské zdravotní pojišťovně byl zbytek dluhu uhrazen formou exekuce. Jednoznačně tedy obviněný průběžně po celou dobu (v brzké době po zahájení úkonů trestního řízení, avšak bez ohledu na to, zda proti němu skutečně bude vedeno trestní stíhání) vynakládal úsilí na to, aby obchodní společnost F. platila dlužné povinné odvody. Pokud již probíhala exekuční řízení, obviněný se stavěl pozitivně k jejich výslednému efektu, tj. aby byla uspokojena pohledávka příslušného věřitele obchodní společnosti F. Není pochyb, že motivační funkce institutu účinné lítosti, jež zajišťuje zánik trestní odpovědnosti spáchaného trestného činu, výrazně napomohla k tomu, aby byly uhrazeny všechny dluhy obchodní společnosti F. na povinných odvodech za žalované období, tj. aby byl naplněn smysl ustanovení § 242 tr. zákoníku, jímž je reparace škodlivého následku trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Motivace pachatele trestného činu podle § 241 tr. zákoníku, aby napravil způsobenou újmu, by byla zcela mizivá, pokud by bylo naprosto vyloučeno užít zvláštní účinnou lítost v případech, v nichž věřitel uplatnil nárok na plnění v exekučním řízení,

navíc ještě před zahájením trestního stíhání a řádným poučením obviněného o možnosti zániku jeho trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku za podmínek podle § 242 tr. zákoníku. V podstatě by takové poučení bylo již zcela bezvýznamné a v praxi by se tak ustanovení § 242 tr. zákoníku stalo v mnoha případech zcela obsoletní. V reálném životě je totiž zcela běžné, že příslušné instituce, jimž ze zákona mají plynout pravidelné povinné odvody, činí poměrně včasné po marných výzvách právní kroky k vymožení dlužných částek, což je vlastně i jejich povinnost, protože jde o veřejné prostředky, k jejichž správě mají také svou odpovědnost, na což upozornil již okresní soud v odůvodnění svého rozsudku. Nelze jim vyčítat, že uplatňují řádně své nároky, avšak v trestním řízení to může mít při postoji, jaký k exekučně vymoženým dlužným povinným odvodům zaujal dovolatel, značně negativní důsledky. Zásadním hlediskem pro naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku je aktivita obviněného a jeho přístup k dodatečnému hrazení neodvedených plateb, a to i tehdy, pokud byly vymoženy exekučně. Takový závěr pak vyplývá i ze všech rozhodnutí, na která odkázal nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání a o něž opíral svou dovolací argumentaci k tvrzení o nesprávném použití ustanovení hmotného práva. Lze tedy shrnout, že pro naplnění účelu ustanovení o zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku je nutné v každém jednotlivém případě se zabývat individuálně postojem obviněného k závazku hradit příslušné povinné platby. Zejména pokud je prokázáno, že aktivně činil kroky k jejich úhradě ještě před zahájením trestního stíhání, jako tomu bylo v posuzované věci, aniž by však mělo být k tíži pachatele, pokud začne aktivně přispívat k placení dluhů až po zahájení trestního stíhání. Naplnění podmínek užití zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nelze vyloučit ani tehdy, pokud byly některé povinné platby vymoženy v exekučním řízení. V takových případech bude vhodné obstarat vyjádření exekutora, jakým způsobem dlužník ve vykonávacím řízení vystupoval, zda nějakým způsobem nemařil účel exekučního řízení apod., což by představovalo překážku pro užití ustanovení § 242 tr. zákoníku. V posuzované trestní věci však nebyly zjištěny jakékoli obstrukce ze strany obviněného ve vztahu k některému z exekutorů, naopak se kladně stavěl k tomu, že dluhy obchodní společnosti F. budou splněny alespoň touto cestou. Nelze též odhlédnout od skutečnosti, že dlužník nemá v průběhu výkonu rozhodnutí možnost dosáhnout zastavení tohoto druhu řízení jinak, než úhradou celé dlužné částky, ohledně níž je exekuce vedena (viz § 268 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Obviněný však neměl k dispozici tolik finančních prostředků, aby dosáhl takového cíle, nicméně aktivně přispíval k řádnému průběhu vykonávacího řízení a podle možností hradil též mimořádné splátky tak, aby byly dluhy uhrazeny v co nejkratší době.

16. Soudy prvního a druhého stupně tedy nepochybily v jiném hmotněprávním posouzení, jak předpokládá úspěšné uplatnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o který nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání. Naopak v trestní věci obviněného R. F. soudy prvního i druhého stupně vyhodnotily splnění zákonných podmínek k užití § 242 tr. zákoníku zcela správně. Nejvyšší soud může stručně připomenout hlavní podstatu jejich úvah, které vyústily v závěr, že v trestní věci obviněného byly splněny podmínky ustanovení o zvláštní účinné lítosti, v jejímž důsledku zanikla trestní odpovědnost obviněného za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku, o jehož spáchání nevznikly pochybnosti. Zásadní z pohledu soudů bylo, že dluh za žalované období byl v plném rozsahu vyrovnán vůči všem oprávněným příjemcům povinných plateb, škodlivý následek trestného činu byl napraven, a to částečně na základě exekucí a částečně na základě dobrovolných plateb aktivně jednajících obviněného, který spolupracoval s exekutorskými úřady a jako jednatel dlužníka - obchodní společnosti F. se snažil, aby tato obchodní společnost hospodárně dále podnikala, a byly tak zajištěny prostředky na úhradu jejich dluhů v průběhu exekučního řízení i nad rámec vymožených částek. Odvolací soud zdůraznil převažující zájem na dodatečném odvedení příslušných povinných plateb nad zájmem potrestat pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku, na čemž je založen smysl zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku. S uvedenými úvahami soudů nižších stupňů se Nejvyšší soud s ohledem na shora podaný výklad plně ztotožnil.

IV. Závěrečné shrnutí

17. Na podkladě všech výše popsaných skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nejvyšší státní zástupce podal proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu v neprospěch obviněného R. F. dovolání, které, ačkoliv částečně vycházelo z námitek, jež odpovídají uplatněným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. h) a m) tr. ř.], není opodstatněné. Ostatní námítka dovolatele pak neodpovídají uplatněným, ani žádným jiným dovolacím důvodům. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, přičemž nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž by bylo potřeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

18. Podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. mohl Nejvyšší soud rozhodnout tímto způsobem o dovolání nejvyššího státního zástupce podaném v neprospěch obviněného R. F. v neveřejném zasedání, proto tak učinil.